

پروژه سالوت SALUTE

پدیدآورده (ها) : دبورا چن؛ جون دانینگ؛ گلوریا رودریگز جیل؛ فلی پور، امیر
علوم تربیتی :: تعلیم و تربیت استثنائی :: شهریور و مهر 1388 - شماره 93 و 94
از 74 تا 79

آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/481034>

دانلود شده توسط : عمومی user2314

تاریخ دانلود : 01/04/1395

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

نویسندگان: دهورا چن، جون دالینگ و گلوریا رودریگز - جیل

سپس نکاتی که در رابطه با مشکلات و مزایای کاربرد این روش ها ارائه می شود.

بررسی متون

روش های لمسی بر اساس پژوهش ها بنا نشده اند بلکه بر اساس تجربیات و اهداف مؤلفان و گزارش های نامعتبر تدوین شده اند. اصولاً مطالعات کمی در زمینه سازگاری های لمسی کودکان نابینا انجام شده است (رالد و اکویگرت، ۲۰۱۰).^۱ در نتیجه، مدارک تجربی کمی راهبردهای لمسی مورد استفاده ی مکرر کودکان نابینا- ناشنوا را تأیید می کنند. بخشی از این راهبردها در زیر بیان شده اند.

راهنمای دست روی دست

این روش راهکاری متداول است که در آن بزرگسال برای کمک به کودک در هنگام بررسی و کار کردن با اشیاء دست خود را روی دست او قرار می دهد. این گونه می توان به کودک در ساخت یک علامت، ایما و حرکات بدنی کمک کرد. این راهبرد باید فقط در موقع لزوم و بر اساس واکنش های کودک استفاده شود (فریمن، مک لین و ترفری، ۱۹۸۲).^۲

برخی کودکان از دستمالی شدن احساس تهدید و عدم کنترل می کنند. بعضی دیگر سریعاً منفعل و وابسته به یادآور می شوند. (داینک و میلز، ۱۹۹۹)^۳ آنها می آموزند که منتظر دست بزرگسال روی دست خود به عنوان علامت شروع آغاز کار باشند (بدون آن دست به

چکیده:

کودکان نابینا- ناشنوا باید، بدون دسترسی به اطلاعات بینایی و شنوایی روشن و پایا به روش های دیگر یادگیری مانند یادگیری از راه لمسی تکیه کنند. برای بسیاری از این کودکان لمس جزء روش های اولیه ی ارتباط است. اگر چه اغلب افراد نابینا- ناشنوا روش های لمسی گوناگونی را به کار می برند اما مدارک پژوهشی کمی در مورد ارزش کاربرد آنها وجود دارد. شناخت راهبردهای لمسی مؤثر برای کودکان نابینا- ناشنوایی دارای ناتوانی های جسمی و شناختی به ویژه چالش آور است.

پروژه ی (SALUTE)^۱ "سازگاری های موفقیت آمیز برای یادگیری استفاده مؤثر از لمس" یکی از پروژه های است که با بهره گیری از تجربیات خانواده ها و دست اندرکاران آموزش این کودکان طراحی شده است. هدف این پروژه شناسایی، گسترش و اعتبار بخشی به راهبردهای آموزشی لمسی برای کودکان نابینا- ناشنوا دارای ناتوانی های شناختی و جسمانی است. متخصصانی که در این پروژه شرکت کرده اند با توجه به نتایج به دست آمده امیدوارند گردآوری و تدوین این روش ها به شکل منسجم جهت استفاده و آموزش آنها به سایرین، باعث شود سایر متخصصان و خانواده های علاقمند تشویق شوند از راهکارها استفاده کنند.

در این مقاله ابتدا بخشی از راهبردهای لمسی که توسط کودکان نابینا- ناشنوا به کار گرفته می شود و

می‌کند) و چگونگی درک کودک نابینا-ناشنوا از آنها است. این مقوله محدوده‌ای رو به رشد از دانسته‌ها است و اصطلاح شناسی آن می‌تواند باعث سردرگمی شود. برخی از روش‌های اشاره‌های سازگار شده عبارت‌اند از:

- **علامت دهی لمسی^۲** علامت گیرنده دست‌های خویش را روی دست علامت دهنده برای درک علامت قرار می‌دهد (فیشر و دارلچ، دل هارنی رید ۱۹۹۵)^۸. این هم یکی از روش‌های دست زیر دست می‌باشد. همچنین علامت دهی متقابل^۹ نیز نامیده می‌شود. روش لمسی یا تعاملی برای کودکان نابینا-ناشنوا درونداد ارتباطی فراهم می‌کند.

- **علامت دهی تعاملی هم‌کنشی^{۱۰}**: در این روش بزرگسال کودک را به طور فیزیکی راهنمایی می‌کند تا با استفاده از روش دست اشاره‌ها را تولید کند (وات کینز و کلارک ۱۹۹۱)^{۱۱}. این روش پرونداد ارتباط (ارتباط بیانی) است.

- **علامت دهی بدنی^{۱۲}**: علامت دهنده روی بخش‌هایی از بدن کودک غیر از دست‌ها اشاره‌ها را تولید می‌کند (جاینت، ۱۹۹۸)^{۱۳}. به عنوان مثال، اشاره‌ی خوردن ممکن است روی لب‌ها علامت داده شود. اشاره‌های بدنی بر پایه‌ی اشاره‌های دستی که که نماد یا واژه می‌باشد، استوار شده‌اند. با این وجود، کودک ممکن است به جای درک یک اشاره‌ی خاص به عنوان یک واژه اشاره را به عنوان سر نخ‌های لمسی درک کند.

- **علامت دهی کلمه‌ی کلیدی^{۱۴}**: در این روش از اشاره‌های انتخاب شده (اسامی، افعال) برای انتقال ایده یا پیام اصلی استفاده می‌شود. بسیاری از کودکان نابینا-ناشنوای دارای ناتوانایی‌های اضافه‌گستره‌ی توجه بسیار کوتاه مدت و ارتباط محدودی دارند (چن ۱۹۹۹). اکثر بزرگسالان شنوایی که با آنها ارتباط برقرار می‌کنند به جز آنها که پس زمینه‌ای در مورد ناشنوایی دارند

کار نمی‌شوند) برای کودکانی که ناتوانی جسمانی شدید دارند و در هنگام دستکاری و بررسی اشیاء به کمک نیازمندند این راهبرد می‌تواند یک راهکار اساسی باشد.

راهنمای دست زیر دست

این روش جایگزین روش پیشین است و در آن بزرگسال دستش را به آرامی زیر دست کودک قرار می‌دهد و وقتی دو نفری به بررسی اشیاء می‌پردازند (مایلز ۱۹۹۸، مک فارلند، ۱۹۹۵، چن، دات کاون ۱۹۹۹)^۵. بزرگسال می‌تواند کمی به دستی که زیر دست کودک قرار دارد استراحت دهد و منتظر آغاز تعامل کودک باشد. یک راهبرد آشنا کردن اشیای ناآشنا با استفاده از روش دست زیر این گونه است که وقتی بزرگسال شی‌ای را در دستش گرفته کودک دستش را روی دست بزرگسال قرار می‌دهد. سپس بزرگسال دستش را به آرامی می‌چرخاند و به این ترتیب کودک به تدریج با شکل شی آشنا می‌شود.

در روش دیگر بزرگسال دست خود را در زیر دست کودک کمی عقب می‌کشد تا انگشتان کودک سطح یا بافت شیء مورد بررسی را لمس کند (دات - کوان و چن ۱۹۹۹)^۶. برای اینکه راهبرد دست زیر دست مؤثر باشد باید کودک بخواهد و بتواند دستش را روی دست بزرگسال نگه دارد.

اشاره‌های سازگار شده

اشاره‌های سازگار شده عبارت است از انطباق لمسی اشاره‌های دستی مبتنی بر بینایی (چن، ۱۹۹۵). سازگاری‌ها مستلزم چگونگی ساخته شدن اشاره‌ها (شکل دست، جهت دست‌ها در رابطه با بدن، حرکت دست‌ها از یک نقطه به نقطه‌ی دیگر، ناحیه‌ای از بدن که اشاره را تولید

- ✓ بازخورد مثبت (در انجام کار اصلی)
 - ✓ درخواست یا دستور (بشین)
 - ✓ دادن اطلاعات برای انجام کار (بیچ)
 - ✓ آرام کردن و اطمینان دادن (گریه نکن، تو خوبی)
- اگر نشانه‌های لمسی درون داده‌های لمسی رقابتی داشته باشد یا کودک لمس شدن را دوست نداشته باشد، کودک نخواهد توانست معنی نشانه را تمیز دهد. به عنوان، مثال دست زدن به لب‌ها و دست کودک، اگر منظور ما این باشد که «نوشیدنی تو اینجاست» باعث گیج شدن وی می‌شود. نشانه‌های لمسی باید به طور انتخابی و محافظه کارانه و ثابت استفاده شوند، به این ترتیب کودک می‌تواند درکی از آنچه را که به او نشان داده می‌شود داشته باشد.

نشانه‌های شیء ای

نشانه‌های شیء ای شیء یا بخشی از اشیاء هستند که در فعالیت‌ها یا مرتبط با فرد خاصی مورد استفاده قرار می‌گیرند، تا اطلاعات و بازخورد به کودک بدهند. در ابتدا این روش باید در طی یک فعالیت انتخاب شده به کار رود تا کودک به راحتی ارتباط شیء و کار آنرا درک کند (چمن، اسکویگرت، رولند، پریکت، ۱۹۹۵).^{۱۶} برای مثال، از یک قوطی کوچک مقوایی آب میوه می‌توان برای نشان دادن وقت میان وعده استفاده کرد. برای اینکه کودک بتواند ارتباط بین شیء و کارش را یاد بگیرد می‌توان نشانه‌ی شیء ای را کوچک و مختصر کرد. همچنین به جای شیء اصلی (مثلاً قوطی خالی آب میوه) می‌توان یک تکه از آن شیء (مثلاً در قوطی خالی) و یا قسمتی جداشده از آن (تکه ای از بدنه اش)، یا اشیاء مرتبط با آن (مثلاً نی) و یا نمونکی از آن شیء (مثل جمبه‌ی آب میوه‌ی بسیار کوچک) را مورد استفاده قرار داد.

معمولاً مهارت کمی در زبان اشاره دارند. به همین دلیل بیشتر کودکان نابینا-ناشنوای دارای ناتوانایی‌های اضافه به جای زبان اشاره آمریکایی در معرض اشاره‌های کلمه‌ی کلیدی قرار می‌گیرند. مثلاً «بازی»^{۱۵} اشاره‌ی کلمه‌ی کلیدی «می‌خواهی بازی کنی؟»^{۱۶} می‌باشد.

بازنمود لمسی

برای رساندن معنی باز، نموده‌های لمسی باید در کودک ایجاد حس کنند (داینسگ، ایچینگر ۱۹۹۰، رولند اسکویگرت، ۱۹۹۸)^{۱۷}. مثلاً، استفاده از یک ماشین اسباب بازی برای نشان دادن «ماشین سواری کردن» از دیدگاه لمسی کودک ممکن است کاملاً بی معنی باشد؛ در حالی که کمر بند ایمنی ماشین برای مشخص کردن ماشین سواری ممکن است بر اساس تجربیات کودک معنی دارتر باشد. بزرگسالان وقتی روش بازنمودهای لمسی را برای بیان انتخاب می‌کنند باید از دیدگاه لمسی نه از جنبه‌ی دیداری به موضوع بنگرند.

نشانه‌های لمسی

نمونه‌های لمسی یا نشانک‌های لمسی راهبرد ارتباطی مهمی هستند که برای خردسالان نابینا-ناشنوای مراحل اولیه رشد اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرند (کلین، چمن، هنی، ۲۰۰۰، رولند، اسکویگرت و پریکت، ۱۹۹۵).^{۱۸}

معنی مورد نظر از نشانه‌های لمسی از زمینه و موقعیت خاص آن نمونه برداشت می‌شود. نشانه‌های لمسی باید ثابت باشند چون اگر افراد مختلف نشانه‌های لمسی را برای پیام‌ها و اهداف مختلف بکار ببرند کودک قادر به کشف مفهوم آنان نخواهد بود، مثلاً، زدن دست روی شانه‌ی کودک می‌تواند یکی از مفاهیم زیر را بدهد:

کرد ؟

بافت موادی مثل کاغذ سمباده یا بادکنک، اغلب به عنوان نمادهای انتزاعی ملموس برای بهبود ارتباط کودکان و بزرگسالان فاقد کلام نابینا-ناشنوا استفاده می‌شوند. این نمادهای لمسی روی صفحه‌های ارتباطی قرار داده می‌شوند تا اطلاعات به فرد فرصت انتخاب و درخواست بدهد و نیازها را مشخص کند. انتخاب مواد معمولاً بر اساس ویژگی‌های بارز (برجستگی) لمسی آنها صورت می‌گیرد. اطلاعات کمی درباره‌ی راهبردهای مؤثر برای کمک به کودکان نابینا-ناشنوای دارای ناتوانایی‌های اضافه برای پیوند معنی و مفهوم نمادهای لمسی انتزاعی به شیء اصلی شناخته شده است.

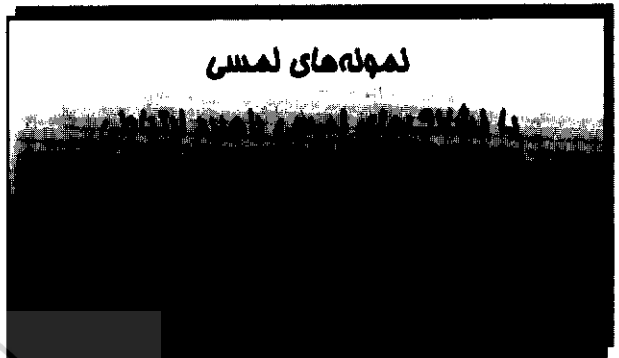
رویکرد اختصاصی

هر کودک نابینا-ناشنوا دارای نیازها و ترجیحات منحصر به فردی است. شرکت کنندگان اهمیت استفاده از روش‌های اختصاصی را هنگام تعیین بهترین تمرین‌های آموزشی انتخاب مواد و فعالیت‌های ویژه بیان کردند. طبق گزارش‌ها کودکان درون‌دادهای لمسی را در قالب کارهایی که اهداف عملی دارند ترجیح می‌دهند، مثلاً، یک نقاشی ساده و یا اشکال ساده (مثلاً، جعبه‌ای چوبی دارای درپوش یا دانه‌های لوبیا). در کل به گزارش‌های بسیاری از شرکت کنندگان کودکان درون‌داد غیرقابل پیش‌بینی و مبهم، از لحاظ شکل پیچیده، سبک، چسبناک، یا دارای نهایت دما یا بافت. (مثل سنباده، گردگیر پر دار و آبرنگ) را دوست ندارند.

آموزش معنی دار

اهمیت آموزش معنی دار یکی دیگر از موارد مهمی است که نادیده گرفته می‌شود. به نظر شرکت کنندگان، یادگیری این کودکان زمانی به مؤثرترین شکلی انجام

نشانه‌های شیء ای در صورتی معنی دارند که کودک بتواند آنچه را که آنها نشان می‌دهند تشخیص دهد. مثلاً باز نمود دیداری اشیای (مینیاتوری) را معمولاً کودک نابینا نمی‌بیند، علاوه بر این اشیاء خیلی ریز اطلاعات لمسی محدودی به دست می‌دهند و ممکن است گرفتن و کشف آنها برای کودکان دارای ناتوانایی‌های جسمی نظیر فلج مغزی دشوارتر باشد.

اگر اشیای معمول مربوط به یک فعالیت خاص وجود نداشته باشند، گاه از نشانه‌های شیء ای دلخواه استفاده می‌شود. برای مثال اگر کودکی هر روز باید از یک کلاس به کلاس دیگر برود می‌توان از یک تکه نمد روی در کلاس به عنوان نشانه‌ی شیء ای دلخواه استفاده کرد؛ به تجربه دیده شده کودک ارتباط این تکه نمد را به عنوان علامتی برای یک کلاس خاص یاد می‌گیرد (رولند، اسکویگرت، پریکت، ۱۹۹۵).

نکات اساسی اشیاء نمادین انتخاب شده یا نمادهای ملموس شامل موارد زیر است:

✓ برجستگی‌های لمسی (بازشناسی را آسان می‌کنند).
 ✓ نوع اشیاء مورد ترجیح کودک (تشویقی برای کنکاش شیء هستند).

✓ آیا می‌توان شیء را از نظر اندازه تغییر داد تا قابل حمل شوند و از آنها در شرایط گوناگون بتوان استفاده کرد؟

✓ چگونه می‌توان شیء و بافت سطحی آنرا از سایر اشیاء که در گروه نمادهای ملموس قرار دارند، متمایز

آموزش سامان یافته

شرکت کنندگان اهمیت کارهای معمول و تکرار برای حمایت از یادگیری، تأکید کردند. ثبات ارائه‌ی اطلاعات در مکان‌های مختلف (هم در خانه و هم در مدرسه) کودک را قادر به تعمیم مفاهیم و مهارت‌های آموخته شده می‌کند. این کودکان فعالیت‌هایی را بهتر می‌فهمند که آغاز، میانه و پایان فعالیت به روشنی مشخص شده باشد. شرکت کنندگان همچنین نشان دادند استفاده از یادآورهای آموزشی (مثل گرفتن دست بچه برای تشویق وی جهت بررسی یک شیء) و نشانه‌ها (مثل لمس دست کودک با یک شیء) به کودک در استفاده از راهبردهای لمسی یاری می‌رساند. این یادورها باید به تدریج همان‌طوری که کودک می‌آموزد تا به نشانه‌های طبیعی پاسخ دهد طراحی شوند.

اظهارات شرکت کنندگان نشان داد سازگاری روش دیداری روش لمسی بسیار دشوار و دادن اطلاعات در باره‌ی اشیاء به وسیله‌ی لمس در مورد خیلی از مفاهیم بسیار مشکل است، برای مثال در مورد اشیاء خیلی بزرگ (مثل ماشین) یا خیلی کوچک (مثل مورچه) یا چیزهایی که خیلی سریع حرکت می‌کنند (مثل پرواز پرندگان)، و اغلب نیاز به توضیح دارد. شرکت کنندگان نشان دادند در این موارد آنها توضیح گفتاری یا اشاره‌ای در باره‌ی سازگاری لمسی کودک فراهم کردند. مفاهیمی مثل تشخیص حالت چهره و احساسات که درک آنها به هنگام دیدن بسیار آسان است، از طریق لمس دشوارتر هستند.

تقلید فعالیت‌های جسمانی دیگر راهبرد مبتنی بر بینایی است که سازگاری آن با روش لمسی دشوار است. در این موقعیت‌ها، سازگاری‌های لمسی نوعی، کودک را از راه فعالیت‌ها و حرکات خاص (دست روی دست) راهنمایی می‌کنند یا به کودک اجازه

می‌شود که آموزش در محیط‌ها، و فعالیت‌های روزمره‌ی آشنا اجرا می‌شود. استفاده از اشیای واقعی به جای اشیای ساختگی و مصنوعی (مثلاً، پرتقال واقعی به جای پرتقال پلاستیکی) به عنوان جزء اصلی برای تقویت مفاهیم و رشد زبان مکرراً مورد تأکید قرار گرفته است.

آموزش مثبت و حمایت کننده

اهمیت استفاده از یک روش مثبت و محترمانه در هنگام برخورد با کودکان نابینا-ناشنوا نیز تأکید شده است. به نظر شرکت کنندگان کودکان نابینا-ناشنوا نباید مجبور به دستکاری اشیاء و یا شرکت در فعالیتها لمسی شوند، باید با حساسیت بیشتری به این کودکان نزدیک شد و برای دریافت اطلاعات لمسی زمان زیادی به آنها داد. آگاهی از انگیزه‌های کودک و آنچه را به درگیر شدن با موارد لمس ناشناخته تشویق می‌کند راهبرد مؤثری است. مثلاً، برخی کودکان با فعالیت‌هایی مانند موسیقی و حرکت انگیزخته می‌شوند که در آن بررسی لمسی اشیاء را می‌توان تشویق کرد. کودکان پیش دبستانی که از موسیقی لذت می‌برند ممکن است اگر بزرگسال شمری مانند نمونه‌ی زیر را بخوانند برای لمس و گرفتن خمیر بازی همکاری کنند.

((این راهش هست،

ما می‌چرخانیم خمیر بازی را،

حالا تو بچرخان خمیر بازی را،

بچرخان بچرخان خمیر بازی را، ...))

دانستن نوع لمس و محل مورد علاقه کودک برای دریافت اطلاعات لمسی نیز مورد تأکید قرار گرفت. خانواده‌های شرکت کنندگان حس کردند باید کودکان را سرمشق قرار دهند و به آنها فرصت‌هایی برای تماس با اشیاء بدهند و از آنها دعوت کنند مواد را در فعالیت‌های مشترک به کار بگیرند.

طریق سینه، شکم، پاها، صورت، و تمام بدن به اضافهی استفاده از دست را در بر بگیرد.

اگرچه این کار به ویژه برای کودکان دارای که محدودیت‌های چشمگیری در استفاده از دست‌ها مهم است شرکت کنندگان نشان دادند یادگیری از راه استفاده از سایر نقاط بدن برای کودکان دارای حساسیت زیاد دست هایشان نسبت به دروندادهای لمسی سومند بود.

می‌دهند حرکت و عمل فرد دیگری (دست زیر دست) را حس کند. در بهترین حالت این راهبردها به نمایش و الگوسازی لمسی منجر می‌شوند. تقلید، کودک نابینا ناشنوا را ملزم می‌کند اطلاعات لمسی را برای تقلید آنچه تجربه کرده بکار ببرد.

اگرچه یادگیری لمسی اغلب به استفاده از یک دست اطلاق می‌شود اما شرکت کنندگان از گسترش تعریف حمایت کردند تا استفاده از هر دو دست و یا لمس از

زیرنویس ها:

1. Successful Adaptations for Learning to Use Touch Effectively

2. Rowland & Schweigert

3. Free man, 1985; McInnes & Treffry

4. Downing, 1999; Miles

5. Dote-Kwan & Chen, 1999; MacFarland, 1995; Miles

6. Dote-Kwan & Chen

7. Tactile signing

9. Reed, Delhorne, Durlach, & Fisher

10. interactive signing

11. Coactive signing

12. Watkins & Clark

13. expressive communication

14. Body signing

15. WANT PLAY

16. Do you want to play

17. Joint

18. Key word signing

19. Downing & Eichinger 1990 . Rowland & Schweigert 1998 . Rowland, Schweigert, & Prickett, 1995.

20. Klein, Chen, & Haney, 2000;

منبع:

Chen D., Downing J. (?). Tactile learning Strategies for children who are Deaf- Blind: Concerns & Consideratnens Form Project SALUTE.